

Lausunto

24.07.2025

Asia: VN/13739/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä. Laki väliaikaisesta muutoksesta tuli voimaan 1.8.2024 ja se on voimassa 31.12.2025 saakka. Lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan väliaikaisten säännösten voimassaolon jatkamista 11.6.2026 asti. Sisäministeriössä valmistellaan pysyviä lakimuutoksia osana vastaanottolain uudistushanketta. Lisäksi vastaanottorahan ja käyttörahan kohdistuu indeksijäädytys vuosina 2024–2027.

Amnesty antoi vuonna 2024 lausunnot sisäministeriölle ja hallintovaliokunnalle vastaanottolain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 28/2024 vp). Amnesty vastusti lausunnoissaan vastaanottorahan ja käyttörahan pienentämistä ja katsoi ettei hallituksen esityksessä osoitettu pienennetyn vastaanottorahan ja käyttörahan turvaavan ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa siten kuin kansainväliset ihmisoikeusnormit ja perustuslain 19 §:n 1 momentti edellyttävät. Amnesty katsoi, ettei pienennetty vastaanottoraha myöskään vastaa vastaanottodirektiivin (2013/33/EU) jäsenvaltioilta edellyttämää toimeentuloturvan tasoa.

Amnesty ei kannata vastaanottorahan pienentämisen jatkamista esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla. Amnesty katsoo, että vastaanottorahan ja käyttörahan tasopienennykset tulee perua ja tukiin tulee palauttaa indeksitarkistukset.

PERUS- JA IHMISOIKEUSVAIKUTUKSET

Hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 12/2024 vp, s. 6) nyt voimassa olevasta väliaikaisesta lakimuutoksesta korostettiin tarvetta seurata vastaanottorahan pienentämisen ja indeksijäädytyksen yhteisvaikutuksia vuosien 2024–2025 aikana.

Maahanmuuttovirasto toteutti tammi–helmikuussa 2025 vastaanottokeskuksille kyselyn vastaanottorahan pienentämisen vaikutuksista. Maahanmuuttoviraston kyselystä tekemän raportin mukaan vastaanottorahan taso on riittämätön, jonka vuoksi monilla sen saajilla on vaikeuksia selvittää päivittäisistä arjen menoista, kuten ruoasta, vaatteista ja muista perushygieniatarvikkeista (s. 7). Maahanmuuttoviraston raportin mukaan erityisesti yksinasuville tilanne on haastava, sillä yllättävät menot voivat romuttaa koko budjetin (s. 7). Raportin mukaan asiakkaat kokevat, ettei vastaanottoraha riitä elämiseen ja heille on kertynyt velkaa (s. 5).

Täydentävää vastaanottorahaa koskevien päätösten määrä on kasvanut 23 prosentilla vastaanottorahan pienentämisen jälkeen. Esitysluonnoksen mukaan 78 prosenttia asiakkaista on turvautunut keskuksen ulkopuoliseen ruoka-apuun, ja maahanmuuttoviraston raportin mukaan monet asiakkaat ovat riippuvaisia ruoka-avusta (s. 13). Amnesty toteaa, että on valtion velvollisuus huolehtia oikeuksien toteutumisesta, eikä tätä vastuuta voi siirtää muille toimijoille, kuten ruoka-aputoimijoille. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Esitysluonnoksessa myös kerrotaan, että maahanmuuttoviraston vastaanottokeskuksille toteuttaman kyselyn perusteella 86 prosentille asiakkaista on annettu täydentävän vastaanottorahan ohella muuta kiireellistä tukea ravintomenoihin, kuten ruokakassi, maksusitoumus tai lahjakortti. Muulla kiireellisellä tuella on autettu hakijaa pärjäämään esimerkiksi viikonlopun ylitse, kunnes päätös täydentävän vastaanottorahan myöntämisestä on voitu tehdä. Väliaikaisen lain voimassaolon jatkamisen arvioidaan ylläpitävän kiireellisen tuen tarvetta vastaanottokeskuksissa.

Esitysluonnoksessa ei ole tuotu esiin kaikkia vastaanottorahan pienentämisen kielteisiä vaikutuksia, jotka ilmenevät maahanmuuttoviraston kyselyraportista. Raportin mukaan asiakkaat ovat alkaneet pyytää aiempaa useammin apua esimerkiksi käsikauppalääkkeisiin ja hygieniatuotteisiin, mikä ”viittaa siihen, että perusvastaanottoraha ei kata kaikkia välttämättömiä menoja” (s. 7). Raportin mukaan vastaanottorahan riittämättömyys aiheuttaa asiakkaille ahdistusta ja stressiä, kun he kokevat, että ”heidän taloudellinen tilanteensa alentaa heidän ihmisarvoaan” (s. 7). Raportissa kerrotaan, että ”alentunut perusvastaanottoraha on vaikuttanut asiakkaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, mikä näkyy lisääntyneenä eristyneisyytenä ja tukitoimien tarpeena (s. 17).

Vaikka esitysluonnoksessa kuvataan useita maahanmuuttoviraston toteuttaman kyselyn tuloksista ilmeneviä merkittäviä vastaanottorahan pienentämisen kielteisiä vaikutuksia, esitysluonnos ei kuitenkaan sisällä varsinaista perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Amnesty pitää tätä moitittavana, etenkin kun kyseessä on perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta varsin merkityksellinen esitys.

Lisäksi maahanmuuttoviraston kyselyn tuloksia esitellään irrallisena tekstiosiona, mutta vaikuttaa siltä, että tuloksia ei ole hyödynnetty lainvalmistelussa sääntelyn kehittämiseksi, vaan ne sivuutetaan vailla perusteita. Esitysluonnoksessa ei esitetä keinoja lieventää todennettuja kielteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

VAIKUTUKSET LAPSIIN JA LAPSIPERHEISIIN

Perustuslakivaliokunta edellytti vastaanottorahan väliaikaista alentamista koskevassa lausunnossaan PeVL 25/2024 vp (kappale 14), että lapsen edun ja oikeuksien toteutumisesta on huolehdittava täysimääräisesti (kts. myös PeVL 2/2021 vp, kappale 5).

Esitysluonnoksen mukaan maahanmuuttoviraston toteuttaman kyselyn vastauksissa korostui huoli perheiden taloudellisesta tilanteesta ja vastaanottorahan pienentämisen vaikutuksista lasten hyvinvointiin.

Kyselyn mukaan täydentävää vastaanottorahaa on myönnetty lapsille ja lapsiperheille lasten vaatteisiin, ruokamenoihin ja harrastuskustannuksiin. Maahanmuuttoviraston kyselystä tekemän raportin mukaan myös lapsiperheet joutuvat yhä useammin turvautumaan ruoka-apuun ja taloudelliset vaikeudet vaikuttavat myös perheiden kykyyn hankkia perusasioita, kuten ruokaa ja vitamiineja (s. 8). Raportissa kerrotaan, että täydentävää vastaanottorahaa on haettu aiempaa enemmän muun muassa vaippojen ja talvivaatteiden ostamista varten (s. 5). Raportin mukaan erityisesti esiteini-ikäisten ja vanhempien lasten vaatteiden saatavuus koettiin haasteelliseksi (s. 8). Raportissa kerrotaan, että matkakulut voivat olla merkittävä ongelma niille perheille, jotka asuvat kaukana palveluista (s. 9).

YK:n Lapsen oikeuksien komitea kiinnitti vuonna 2023 (CRC/C/FINCO/5–6) Suomea koskevissa loppupäätelmissään huomiota turvapaikanhakijalasten asemaan. Komitea suosittelee, että Suomi varmistaa lasten oikeuksien toteutumisen, muun muassa välttämällä sellaisia sosiaaliturvatuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin. Komitea myös kehotti Suomea tehostamaan politiikkatoimia, joilla varmistetaan riittävä elintaso kaikille lapsille, muun muassa parantamalla turvapaikanhakijalasten, vammaisten lasten sekä paperittomina elävien lasten taloudellista tilannetta sekä nostamalla heille maksettavan sosiaaliturvan tasoa. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan lapsen etu on ensisijainen julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien päätöksenteossa.

Esitysluonnoksesta puuttuu lapsivaikutusten arviointi. Jaksossa 'Yksilöön kohdistuvat vaikutukset' on niukasti kerrottu maahanmuuttoviraston kyselyn tuloksia pienentämisen vaikutuksista, mutta vaikutuksia ei ole arvioitu suhteessa valtion perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin.

VASTAANOTTORAHAN TASO ON RIITTÄMÄTÖN

Maahanmuuttoviraston kyselyraportin mukaan "tarvitaan selkeämpiä ohjeita ja enemmän tukea, jotta asiakkaat voisivat elää ihmisarvoista elämää. On tärkeää, että taloudellista tukea kehitetään siten, että se vastaa paremmin asiakkaiden todellisia tarpeita" (s. 7). Näitä jo ilmenneitä ja vastaanottokeskusten raporttoimia vastaanottorahan pienentämisen laaja-alaisia ja merkittäviä kielteisiä vaikutuksia ei voi pitää hyväksyttävänä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta.

Vastaanottolain 19 §:n 2 momentin mukaan vastaanottorahan perusosa kattaa vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot, paikallisliikenteen ja puhelimen käytöstä aiheutuvat menot ja vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot sekä ruokamenot silloin, kun vastaanottokeskus ei järjestä ateriapalvelua. Maahanmuuttoviraston vastaanottokeskuksille toteuttaman kyselyn tulokset viittaavat selvästi siihen, että pienennetyn vastaanottorahan taso ei ole riittävä kattamaan laissa mainittuja välttämättömiä menoja aikuisille, lapsille tai lapsiperheille.

Vastaanottolain 19 §:n 3 momentin mukaan täydentävä vastaanottoraha kattaa henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat tarpeellisiksi harkitut menot. Maahanmuuttoviraston toteuttaman kyselyn tulokset osoittavat, että vastaanottokeskukset joutuvat toistuvasti myöntämään täydentävää vastaanottorahaa välttämättömiin arjen menoihin, kuten ruokaan. Täydentävän vastaanottorahan tarve ei siten johdu henkilön tai perheen erityisistä tarpeista vaan vastaanottorahan perusosan tason riittämättömyydestä.

Esitysluonnoksessa ei osoiteta, että vastaanottoraha olisi riittävä turvaamaan ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa siten kuin kansainväliset ihmisoikeusnormit ja perustuslain 19 §:n 1 momentti edellyttävät. Esitysluonnoksessa ei myöskään osoiteta, että vastaanottoraha ja täydentävä vastaanottoraha yhdessä turvaisivat näiden oikeuksien toteutumista.

Amnesty huomauttaa, että Suomi on toistuvasti saanut kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä huomautuksia sosiaaliturvan riittämättömyydestä tasosta. YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea totesi Suomea koskevissa loppupäätelmissään (E/C.12/FIN/CO7), että vaalikaudella 2015–2019 tehdyt leikkaukset tekivät sosiaaliturvaetuksien tasosta riittämättömän ja vaikuttivat kohtuuttomasti jo ennestään heikommassa asemassa oleviin ihmisryhmiin. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti antanut Suomelle moitteita

liian matalasta etuuksien tasosta. Viimeksi helmikuussa 2023 komitea totesi useiden perusturvaetuuksien sekä toimeentulotuen tason olevan riittämätön (15.2.2023, Decision on the merits, Finnish Society of Social Rights v. Finland 172/2018).

VASTAANOTTORAHAN TASO EI OLE EU:N VASTAANOTTODIREKTIIVIN MUKAINEN

EU:n vastaanottodirektiivi edellyttää, että jäsenvaltiot määrittävät turvapaikanhakijoille annettavan aineellisen tuen tason asianmukaisen viitekehysten perusteella, joka on direktiivissä asetettu siksi, jonka ”jäsenvaltio on lainsäädännössä tai käytännössä vahvistanut kansalaistensa riittävän elintason varmistamiseksi”.

Vaikka direktiivi sallii sen, että jäsenvaltio tarjoaa turvapaikanhakijoille alempaa toimeentuloturva kuin kansalaisilleen, on toimeentuloturvan viitekehysten oltava valtion omille kansalaisilleen antama toimeentuloturva. Kansalaisia alemmalle tuen tasolle on direktiivissä mainittu kahdenlaisia tilanteita: 1. ”jos aineellista tukea tarjotaan osittain luontoissuorituksena” tai 2. ”jos kyseinen omissa kansalaisiin sovellettu taso tarjoaisi hakijoille tässä direktiivissä säädettyä korkeamman elintason.”

Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset ovat ristiriidassa direktiivin asettamien velvoitteiden kanssa, sillä toimeentuloturvan viitekehys on väliaikaisessa laissa irrotettu kansalaisille annettavan toimeentuloturvan viitekehyksestä.

Väliaikaisessa sääntelyssä vastaanottorahan viitekehykseksi on otettu perustoimeentulotuen sijaan ”välttämätön toimeentulotuki”, jota myönnetään esimerkiksi paperittomina eläville ihmisille. Toimeentulotuesta annetun lain esitöiden (HE 127/2022 vp) mukaan jokaisella maassa olevalla henkilöllä on ”oikeus saada kiireellisessä tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarantuisi.” Lisäksi esitöissä todetaan, että ”[t]ilanteen kiireellisyydellä viitataan harkinnan tilannekohtaisuuteen ja siihen, että kyseessä olisi luonteeltaan akuutti apu.” Amnesty katsoo, ettei vastaanottorahan saajien tilanne ole verrannollinen tällaiseen akuutin avun tarpeeseen kiireellisessä tilanteessa. Vastaanottorahan tarve on usein pidempikestoista.

Esitysluonnoksen mukaan ”välttämättömänä toimeentulotukena” myönnettävät toimeentulotuen laskennalliset ravintomenot ovat 49 prosenttia toimeentulotuen perusosasta. Toimeentulotukilaissa ei kuitenkaan ole määritelty ”välttämätöntä toimeentulotuen” tasoa. Toimeentulotukilain 27 §:n 2 momentin mukaan jokaisella maassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu. Toimeentulotuen perusosan ravintomenojen laskennallinen määrä on Kelan käsittelijän ohjeiden mukaan tuo esitysluonnoksessa mainittu 49 prosenttia perusosasta ja se on vuonna 2025 yksin asuvalle aikuiselle 290,80 euroa kuukaudessa. Pienennetty vastaanottoraha yksinasuvalta henkilöltä, joka ei saa aterioita vastaanottopalveluna, on 300 euroa kuussa. Tällöin henkilölle jää alle

10 euroa kuussa muuhun kuin ravintomeneihin kuten vaatemenoihin, vähäisiin terveydenhuoltomeneihin, paikallisliikenteen ja puhelimen käytöstä aiheutuviin menoihin ja vastaaviin muihin jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluviin menoihin. Vastaava summa yksinasuvalle toimeentulotuen saajalle muihin kuin ravintomeneihin on 302,70 euroa kuussa. Pienennetty vastaanottorahan tason viitekehys ei siten ole enää vastaanottodirektiivin vaatimalla tavalla kansalaisille annettu toimeentuloturva, eikä se täytä vastaanottodirektiivin edellytyksiä.

Amnesty katsoo, ettei esitys ei ole myöskään tilapäisen suojelun direktiivin (2001/55/EY), ihmiskauppadirektiivin (2011/36/EU) tai ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta annetun Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Sops 43–44/2012) periaatteiden mukainen.

VAIKUTUKSET VIRANOMAISIIN

Maahanmuuttoviraston kyselyn mukaan vastaanottorahan pienentäminen ja täydentävän vastaanottorahan lisääntyneet hakemiset ovat kasvattaneet vastaanottokeskusten sosiaalipalveluiden työmäärää merkittävästi. Täydentävää vastaanottorahaa koskevien päätösten määrä on kasvanut 23 prosentilla vastaanottorahan pienentämisen jälkeen. Tämä on vähentänyt muihin sosiaalipalveluihin, sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen käytettävää työaikaan mukaan lukien vapaaehtoista paluuta ja kuntaan siirtymistä koskeva ohjaus sekä keskuksessa tehtävä moniammatillinen työ. Vastaanottorahan väliaikaisen pienentämisen yhtenä tavoitteena oli nopeuttaa kuntiin siirtymistä, joten tältä osin vastaanottorahan pienentäminen voi johtaa jopa tavoitteiden vastaiseen lopputulokseen.

Maahanmuuttoviraston kyselystä tekemän raportin mukaan vastaanottorahan pienentämisestä aiheutunut vastaanottokeskusten työntekijöiden työmäärän merkittävä kasvu ja kiire ”ovat altistaneet työntekijät burnoutille, mikä heikentää heidän kykyään tukea asiakkaita” (s. 17). Raportin mukaan “[t]yöntekijät kokevat, että resurssit eivät riitä kattamaan kasvaneita tarpeita, mikä voi johtaa työntekijöiden uupumiseen ja virheiden lisääntymiseen” (s. 17).

Vastaanottokeskuskyselyn vastausten mukaan 95 prosentille vastaanottokeskusten asiakkaista annetaan taloudellista neuvontaa ja neuvontaa on lisääntynyt 45 prosentilla vastaanottorahan alentamisen jälkeen. Esitysluonnoksen mukaan arvio on, että vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten lakimuutosten voimassaolon jatkaminen tulee pitämään hallinnollisen työn ja tulkkaustarpeen määrän vastaanottokeskuksissa korkealla tasolla. Maahanmuuttoviraston kyselystä tekemän raportin mukaan täydentävän vastaanottorahan hakijoita olisi vielä nykyistäkin enemmän, mikäli hakemismahdollisuudesta tiedotettaisiin laajemmin (s. 13).

MUUT VAIKUTUKSET

Esitysluonnoksen mukaan väliaikaisella lailla säädetyn vastaanottorahan ja käyttörahan tason säilyttämisellä tavoitellaan 1,9 miljoonan euron säästöjä tammi–kesäkuussa 2026. Esitysluonnoksessa kuitenkin todetaan, että vastaanottorahan pienentäminen on johtanut täydentävän vastaanottorahan kustannusten kasvuun. Esitysluonnoksessa ei ole eritelty kustannusten kasvun suuruusluokkaa.

Täydentävän vastaanottorahan kustannusten kasvun jatkuminen on oletettavaa. Vastaanottorahan saajien taloudellisen ahdingon pitkittyminen kasvattanee täydentävän vastaanottorahan ja erilaisten palveluiden tarvetta. Tämä asettaa säästötavoitteen saavuttamisen kyseenalaiseksi.

Esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu vastaanottorahan pienentämisestä aiheutunutta vastaanottopalveluiden työmäärän kasvua ilmeisesti siksi, että työmäärän kasvua ei huomioida palveluiden resurssoinnissa. Tämä on ongelmallista, sillä maahanmuuttoviraston kyselyraportin mukaan työmäärän lisääntyminen on eri tavoin vaikeuttanut vastaanottopalveluiden toimintaa, ohjannut resursseja pois tarkoituksenmukaisesta toiminnasta sekä lisännyt työntekijöiden kuormittumista. Näillä voi olla etenkin pitkittyessään erilaisia kielteisiä vaikutuksia, joita olisi syytä arvioida tarkemmin.

AMNESTYN SUOSITUKSET

Amnesty esittää vastaanottolain väliaikaisen muutoksen jatkamisen hylkäämistä. Amnesty katsoo, että vastaanottoraha ja käyttöraha tulee palauttaa vähintään ennen nykyisen väliaikaisen sääntelyn voimaansaattamista vallinneelle tasolle. Niihin tulisi myös palauttaa indeksitarkistus. Vastaanottorahan tason on oltava riittävä turvaamaan ihmisarvoinen elämä.

Valmistelussa olevassa laajemmassa vastaanottolain uudistushankkeessa (SM020:00/2024) on uudistusta valmisteltava valtion perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti. Uudistuksen valmistelussa on varmistettava, että Suomi panee täytäntöön ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa valvovien elinten Suomelle antamat suositukset. Vastaanottorahan ja käyttörahan pienentämisen vaikutusten seuraamista tulee jatkaa ja seurannan tuloksia huomioida uudistuksen valmistelussa. Uudistuksessa tulee varmistaa vastaanottopalveluiden saatavuus ja riittävä palveluiden resurssointi.

Amnesty katsoo, että sisäministeriön tulisi arvioida ulkomaalaisia ja heidän maahantuloaan koskevien lakihankkeiden yhteisvaikutuksia. Amnesty muistuttaa lainsäädännön arviointineuvoston lausunnosta (VN/9793/2024-VNK-2, 5.4.2024, s. 5), jossa todetaan ”[y]ksittäisen säädöshankkeen vaikutus ulkomaalaisten toimeentulomahdollisuuksiin ei ole välttämättä kovin suuri, mutta kokonaisuutena tarkasteltuna ulkomaalaisiin kohdistuvat toimeentulon heikennykset voivat olla merkityksellisiä. Toimeentulon heikentyminen voi altistaa esimerkiksi ihmiskaupalle ja pakkotyölle”. Yhteisvaikutusten arvioinnin tulisi sisältää kattava perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi, mukaan lukien sukupuoli-, vammais- ja lapsivaikutusten arvioinnit.

Esityksestä puuttuu perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi. Jaksossa 2.9 'Kansainväliset velvoitteet ja keskeinen oikeuskäytäntö' on kuvattu relevantteja ihmisoikeusnormeja, mutta esitysluonnoksen suhdetta näihin normeihin ei ole arvioitu. Mikäli esityksen valmistelua jatketaan, on esitykseen välttämätöntä lisätä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi. Arvioinnin tulee sisältää lapsi-, vammais- ja sukupuolivaikutusten arvioinnit. Arvioinnissa tulee huomioida pitkäkestoisen pienennetyn vastaanottorahan saannin vaikutukset, sillä monet vastaanottorahan saajista voivat saada sitä pitkäaikaisesti, jolloin kielteiset vaikutukset voivat kärjistyä.

Esitysluonnoksen jaksosta 9 'Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys' uupuu varsinainen arviointi esityksen suhteesta perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Esityksen jatkovalmistelussa on jaksoa täydennettävä tältä osin.

Esitysluonnoksen jaksossa 3 'Tavoitteet' kerrotaan, että esityksen tavoitteena on varmistaa, että vastaanottorahan ja käyttörahan tasot pysyvät väliaikaisella lailla säädetyllä tasolla. Amnesty kiinnittää huomiota siihen, että tämä ei ole tavoite, vaan pikemminkin valmistelussa valittu keino. Hallituksen esitysten laatimisohjeiden mukaan esityksen tavoitteita koskevassa jaksossa ”on kerrottava esityksen pääasialliset yhteiskunnalliset tavoitteet ja muut tavoitteet lyhyesti.” Esityksen jaksoa tavoitteista tulee täydentää jatkovalmistelussa.

Esitysluonnoksessa ei ehdoteta, että perustuslakivaliokunta arvioisi esityksen perustuslainmukaisuutta ja suhdetta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Mikäli esityksen valmistelua jatketaan, pitää Amnesty perustuslakivaliokunnan arviointia tarpeellisena huomioiden voimassa olevan pienennetyn vastaanottorahan ilmeiset, merkittävät ja dokumentoidut kielteiset vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Nämä vaikutukset ilmenevät osin esitysluonnoksesta ja tarkemmin maahanmuuttoviraston toteuttamasta kyselyä koskevasta raportista. Vastaanottorahan muusta toimeentuloturvasta merkittäväällä tavalla irrotettu ja heikennetty taso tekee siitä merkityksellisen myös perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momenttien kannalta.

Sato Mariko
Amnesty International Suomen osasto